

امکان‌سنجی مدیریت همیارانه‌ای پارک‌ها در شهرستان کرج

علی اسدی*^۱، خلیل کلانتری^۱، مرتضی اکبری^۲، ناصر مطیعی^۳ و امید شریفی^۴

^۱ دانشیار دانشکده اقتصاد و توسعه کشاورزی، دانشگاه تهران، ایران

^۲ دانشجوی دکتری آموزش کشاورزی دانشکده اقتصاد و توسعه کشاورزی، دانشگاه تهران، ایران

^۳ استادیار دانشکده اقتصاد و توسعه کشاورزی، دانشگاه تهران، ایران

^۴ عضو هیات علمی دانشکده کشاورزی جیرفت، دانشگاه شهید باهنر کرمان، ایران

(تاریخ دریافت: ۸۸/۸/۱۷، تاریخ تصویب: ۸۹/۳/۱۰)

چکیده

همیاری جامعه محلی در برنامه‌های توسعه تاریخی‌چه‌ای طولانی دارد و طیف گسترده‌ای از کارگزاری‌های توسعه تلاش کرده‌اند تا مردم را در برنامه‌های توسعه درگیر نمایند؛ در این راستا، هدف این تحقیق بررسی امکان‌سنجی مدیریت همیارانه‌ای پارک‌ها در شهر کرج (در منطقه ۹) بود. پژوهش از نوع کاربردی، روش پژوهش از نوع توصیفی-پیمایشی و جامعه آماری آن ساکنان منطقه ۹ شهر کرج که به پارک‌ها مراجعه می‌کردند را تشکیل می‌داد. روش نمونه‌گیری تصادفی ساده بود و شمار ۲۰۳ نفر بر پایه فرمول کوکران گزینش شدند. ابزار پژوهش پرسشنامه‌ای بود که روایی آن بر پایه نظر جمعی از استادان و صاحب‌نظران دانشگاه تهران و کارشناسان فضای سبز تأیید شد و پایایی آن با بهره‌گیری از فرمول کرونباخ-آلفا بالاتر از ۰/۷ محاسبه شد. یافته‌ها نشان داد که ۴۶ درصد پاسخگویان معتقد بودند در حال حاضر مهم‌ترین دشواری پارک‌ها مدیریت و نگهداری آنان است. از بین افرادی که در تحقیق شرکت کرده بودند، ۶/۹ درصد افراد حاضر نبودند در مدیریت پارک‌ها همیاری نمایند. نتایج بدست آمده از آزمون تحلیل واریانس بین سطح سواد و متغیرهای تحقیق نشان داد که بین سطح سواد و تمایل افراد برای شرکت در مدیریت پارک‌ها تفاوت معنی‌داری وجود ندارد. همچنین تفاوت معنی‌داری از لحاظ گرایش به همیاری بین زنان و مردان دیده نشد. از این رو توصیه می‌شود مسئولان با توجه به بررسی‌های بیشتر تلاش نمایند زمینه را برای همیاری بیشتر مردم با آرایه آگاهی و داده‌ها بیشتر فراهم نمایند.

واژه‌های کلیدی: همیاری، مدیریت همیاری، پارک‌ها، امکان‌سنجی، کرج

مقدمه

همیاری را تشویق کرد. با این برنامه افراد خارج از چرخه برنامه‌ریزی مجاز به تصمیم‌گیری درباره برنامه‌ها و بار مالی آن شدند و شهروندان حق همیاری در فرآیندهای برنامه‌ریزی و اجرا را یافتند.

در سال‌های پس‌گسترش کاربرد همیاری منجر به ارایه تعاریف متفاوتی از همیاری با دو برداشت کلی همیاری به عنوان ابزار و هدف شد. در برداشت اول همیاری به عنوان ابزاری برای رشد آگاهی‌های اجتماعی و تشویق پیشگامی در فعالیت‌های محلی، به گونه‌ای که ساختار تصمیم‌گیری محلی باید مداخله افراد را در موضوع‌هایی که به طور مستقیم با نیازهای آنان مرتبط است را تشویق و تسهیل کند (Omiya, 2000, United Nation, 1990, Bass, 1987, Samuel, 1995). برداشت دوم همیاری را به عنوان هدف تلقی نموده و آن را تعریف می‌کند. از جمله طرفداران این گروه می‌توان به کمیسیون اقتصادی آمریکای لاتین، آپهوف، پیرس، رابرت چمبرز، کلی و استوری اشاره نمود (Uma, 1975; Kohen & Uphoff, 1979; Pears, 1979; Chambers, 1979; Rahman, 1981; 1994; Kelley and Vlaenderen, 1995; Guaraldo, and Mourisa, 1996; Story, 1999).

اکنون مفاهیم «همیاری مردم» و «همیاری همگانی» جزء زبان معمول بسیاری از دستگاه‌های مربوط به توسعه شده است (Adnan et al., 1992; Bharnagar and Williams, 1992). اما همیاری انواع بسیار متفاوتی دارد. در همیاری انفعالی به مردم گفته می‌شود که چه رخدادی قرار است صورت گیرد، ممکن است مردم با دادن داده‌ها، همیاری کنند؛ ممکن است در فرآیندی رایزنی به همیاری بپردازند و سرانجام ممکن است با فراهم‌سازی منابع مانند نیروی کار در ازای دریافت خوراک، پول نقد یا با انگیزه‌های مادی دیگر همیاری نمایند. در عمل به همه این موارد همیاری می‌گویند اما در هیچ یک از این موارد احتمال نمی‌رود که مردم محلی پس از پایان پروژه یا طرح به فعالیت‌هایشان ادامه دهند. از آنجا که تلاش اندکی برای ایجاد مهارت‌ها، علاقه‌ها و ظرفیت محلی به عمل می‌آید، با قطع انگیزه‌های

زندگی بشری همواره در حال تغییر و دگرگونی است و به سوی تکامل و پیشرفت در حال حرکت است که از نشانه‌های بارز این فرآیند، تکاپوی نهادی و اجتماعی مبتنی بر همیاری، گفتمان و تعامل و حمایت متقابل در عرصه‌های مختلف اجتماعی، اقتصادی و سیاسی، فرهنگی و زیست محیطی در سطوح مختلف محلی، منطقه‌ای و ... است. در این میان، همیاری به رغم تطور و دگرگونی چارچوب‌های مفهومی از پیشینه‌ای تاریخی برخوردار است. شکل‌گیری همیاری به موضوعاتی مانند دموکراسی، انتقاد از فرآیندهای رشد و توسعه، آثار انقلاب سبز و مانند آن باز می‌گردد. در واقع در دو دهه پیش، به علت شکست سیاست‌های توسعه از بالا به پایین، رویکرد جدیدی تحت عنوان توسعه همیاری (توسعه از پایین به بالا) مطرح شد که در سطوح مختلف بین‌المللی، ملی و محلی و به ویژه در مناطق روستایی از اهمیت زیادی برخوردار است از سویی همیاری هم به عنوان ارزش و هم به عنوان وسیله در توسعه مطرح می‌باشد (Ghasemi, 2000).

همیاری جامعه محلی در برنامه‌های توسعه تاریخی‌های طولانی دارد و طیف گسترده‌ای از کارگزاری‌های توسعه اعم از ملی و بین‌المللی کوشیده‌اند تا مردم را در برخی از جنبه‌های برنامه‌ریزی و اجرا همیاری دهند که در نتیجه آن دو مکتب فکری و عملی پدید آمده است یکی از آنان همیاری جامعه محلی را وسیله‌ای برای افزایش کارایی می‌داند و باور اصلی این مکتب این است که اگر مردم در فعالیت‌ها دخالت داده شوند به احتمال زیاد با توسعه و خدمات جدید موافقت و از آن حمایت می‌کنند و مکتب دیگر، همیاری جامعه محلی را حق جامعه می‌داند که هدف اصلی همیاری را پیشگامی در بسیج برای فعالیت جمعی، توانمندسازی و نهادسازی است (Mirakzadeh et al., 2010).

برنامه‌های دهه ۱۹۶۰ مانند اجرای اجتماع محلی و شهر نمونه، همیاری شهروندان را بهبود بخشیده و برنامه‌های

یکی از شعارهای نظام جمهوری اسلامی ایران دادن نقش به مردم و تحقق جمهوریت (در ابعاد مختلف) بوده است که تلاش‌های گسترده‌ای در این راستا به انجام رسیده است و از آن جمله می‌توان برگزاری بیست همه‌پرسی در ۲۴ سال پس از انقلاب اسلامی اشاره نمود. پتانسیل همیاری مردمی می‌تواند با اتکاء به ارزش‌های فرهنگی، اجتماعی و دینی حاکم بر جامعه و به دور از نامه نگاری دست و پاگیر اداری و بر پایه موازین علمی، انگیزه‌های والای حفاظت از منابع طبیعی را در بین اقشار مختلف (روستائیان، زنان، دانشجویان، دانش‌آموزان و دانش‌آموختگان منابع طبیعی و محیط‌زیست دانشگاه‌ها و...) تقویت نموده و همیاری آنان را در امر بسیار مهم حفاظت از منابع با ارزش طبیعی کشور جلب نمود (Hossaini, 2001).

با توجه به اهمیت همیاری در برنامه‌های توسعه به طور عام و طرح‌های منابع طبیعی و زیست محیطی به طور خاص این پژوهش درصدد است به امکان‌سنجی مدیریت همیاری پارک‌ها و بررسی میزان توجه جامعه محلی در پذیرش مدیریت پارک‌ها و بوستانانی محلی به شیوه همیاری (منطقه ۹) در شهر کرج برای توسعه برنامه‌های همیاری در راستای حفاظت از منابع طبیعی و محیط‌زیست بپردازد.

گروه‌ها و مردم محلی فعالیتهای مدیریتی مفصلی را برای بهره‌گیری پایدار از منابع می‌توانند طرح‌ریزی نمایند، آنان حمایت و کمک متقابل را از طریق برنامه ریزی های همیارانه‌ای فراهم می‌آورند و علیه افرادی که سعی در تخریب و یا بهره‌برداری بیش از اندازه از منابع عمومی را دارند، مقاومت می‌نمایند. برخی از نخستین گامهای اجرایی مبارزه با آلودگی در این زمان پایه‌گذاری شد؛ مانند مبارزه با آلودگی منابع آب ناشی از فضولات و مقررات محلی، یا آیین‌نامه‌ها، طیف گسترده‌ای از فعالیت‌ها و مصرف‌کنندگان بالقوه را پوشش می‌داد و برای بهره‌گیری کنترل‌شده و پایدار منابع، در نظر گرفته می‌شد (Pretty, 1990).

مردم محلی دیگر دلیلی برای استمرار بخشیدن به ساختارها یا شیوه‌ها ندارند. اگر هدف دستیابی به توسعه پایدار باشد چیزی کمتر از همیاری تعاملی مناسب نخواهد بود در چنین همیاری مردم به طور مشترک در برنامه‌ریزی و اجرا درگیر می‌شوند که این امر به تشکیل نهادهای جدید یا تقویت نهادهای موجود می‌انجامد، همچنین باعث به‌کارگیری روش‌های میان رشته‌ای می‌شود که در پی دیدگاه‌های چندگانه است و از فرآیندهای یادگیری ساخته و پرداخته بهره‌گیری می‌کند.

تأکید بر همیاری مردم در تصمیم‌های پیرامون منابع طبیعی به عنوان نزدیک‌ترین و آسانترین راه حفظ این منابع، به دهه ۱۹۳۰ باز می‌گردد (Garforth et al., 1988) از این دهه به پس تلاش برای کسب دیدگاه و علائق گروه‌های اجتماعی به منظور بهبود شرایط محیطی آغاز شده است (Lyden et al., 1990)، اما سازمانانی دولتی از سه دهه پیش به طور جدی آغاز به همیاری دادن مردم در مدیریت منابع طبیعی به عنوان گام پایهی در توسعه پایدار نموده‌اند و تأکید می‌کنند اگر مردم و تشکلهایشان از همیاری در فعالیت‌های زندگی‌شان محروم شوند، رشد و توسعه بی‌معنی خواهد بود (Brown, 1995). بنابراین، موفقیت فعالیت‌های حفاظتی تنها منوط به طراحی یک برنامه خوب نیست، بلکه اجرای موفقیت‌آمیز آن و میزان همکاری و موافقت مردم در اجرای آن نیز از عوامل بسیار مهم می‌باشد. از این رو همیاری به عنوان ابزاری تشکل بخش، فرآیند اختیار دادن به محرومان، فرآیند درگیری بهره‌برداران پروژه‌ها و برنامه‌های توسعه در تصمیم‌گیری و اجرای آنان و در نهایت بهره‌مندی از موهبت‌های آن (Foy, 1997)، جزئی از زبان و گفتار بسیاری از نمایندگی‌های توسعه تبدیل شده است و امروزه از این واژه برای تنظیم و تطبیق نمودن توان سازمانانی دولتی با ظرفیت‌های محلی و خودباوری مردم محلی کاربرد دارد (Pretty and Vodouhe, 1997).

جمعی نمود عینی پیدا می‌کند. (AlaviTabar, 1998) در تعیین الگوهای همیاری شهروندان در جامعه مردم‌سالار بیان می‌کند که متغیرهای سن، تحصیلات، اعتماد به نفس، وضعیت شغلی، روابط سنتی و اخلاقی و محاسبه هزینه-فایده طرح نقش مثبت و موثر داشته است.

در سال‌های آخر دهه ۱۹۷۰ و در دهه ۱۹۸۰، مأموران روشن‌بین ایالت‌های هندوستان تشخیص دادند که بدون کمک و دخالت جامعه‌ها محلی، هرگز نمی‌توانند به حفاظت از جنگل‌ها امیدوار باشند. آنان به تأسیس کمیته‌های محلی حفاظت از جنگل یا انجمن‌های مدیریت منابع تپه‌ای کمک کردند که مسئولیت حفاظت از زمین‌های تخریب شده و حق بهره‌گیری طیفی از تولیدات الوار و غیرالوار جنگلی به آنان اعطا شد. موفقیت به شکل بازآفرینی زیست‌شناختی و افزایش جریان‌های درآمدی، به اندازه‌ای تماشایی بود که دولت مرکزی در اول ژوئن ۱۹۹۰ با صدور فرمانی، از تمام ایالت‌ها خواست که عهده‌دار مدیریت همیاری جنگل شوند (Dhar et al., 1991; Pandit, 1991; Campbell, 1992). این کار همچنین دخالت سازمانی غیر دولتی را در مقام میانجی و تسهیل‌گر تشویق می‌کرد. بسیاری از ایالت‌ها اکنون نظام‌ها و مقررات خود را از تصویب گذرانده‌اند (Pretty, 2001).

علاوه بر این در زمینه همیاری در فعالیت‌های حفظ و احیای منابع طبیعی بررسی‌های بسیاری صورت گرفته است که در تدوین چارچوب نظری این پژوهش مفید بوده است (Jalali and Karami, 2005).

عوامل اجتماعی موثر بر همیاری

پیامد اجتماعی همیاری (Fleischer and Applebaum, 1996; Lorendahal, 1992)، تشکل محلی و خودجوش (Finsterbusch and Van Wicklin, 1989) و محل سکونت (Fortman and Kusel, 1990; Hunfsinger and Fortmann, 1990).

نتایج تحقیقات (Jalali and Karami, 2005) در زمینه همیاری مرتع‌داران در تعاونی‌های مرتع‌داران نشان داد که از میان سازه‌های ارتباط با کارمندان منابع طبیعی، تقدیرگرایی، موفقیت‌گرایی، دانش فنی افراد، سطح سواد، منفعت-هزینه، پیامد اجتماعی همیاری، خدمات ترویجی و تأمین نهاده دارای همبستگی معنی‌داری با متغیر میزان همیاری فرد در تعاونی می‌باشند. نتایج تحقیقات Hossaini (2001) در زمینه امکان‌سنجی ایجاد سازمانی غیردولتی حفاظت محیط‌زیست نشان داد که ۶۲ درصد پاسخگویان در سن ۲۰ تا ۴۰ سال و ۸۴ درصد پاسخگویان مرد و ۱۶ درصد زن بوده‌اند. ۵۸ درصد دارای تحصیلات دانشگاهی و همه پاسخگویان باسواد بوده‌اند. ۶۰ درصد این تشکل‌ها در زمینه حفظ منابع طبیعی و محیط‌زیست و ۴۰ درصد در زمینه هدف‌های خیریه فعالیت می‌کرده‌اند. ۸۸ درصد پاسخگویان علاقمند به عضویت در تشکل‌های مردمی در زمینه حفظ منابع طبیعی هستند که از بین افراد علاقمند، ۳۶ درصد خواستار عضویت با مسئولیت، ۴۰ درصد خواستار عضویت بدون مسئولیت ولی فعال و ۲۴ درصد خواستار عضویت عادی می‌باشند. در مجموع نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که زمینه مناسب برای راه‌اندازی تشکل‌های مردمی حفاظت از منابع طبیعی در جامعه وجود دارد.

لیپیست (Lypyst) در پژوهش‌های مختلف در کشورهای جهان به ویژگی‌های اجتماعی افرادی که همیاری بیشتری دارند پرداخته که عبارت از منزلت اجتماعی بالا، متأهل بودن، داشتن فعالیت سیاسی، درآمد بالا، تحصیلات بالا، شغل بهتر، افراد میان‌سال و اعضای شوراها و نهادها بوده‌اند. Learner (۱۹۶۴) در بررسی‌های خود در شش کشور خاورمیانه (لبنان، مصر، سوریه، ایران، ترکیه و اردن) به ارتباط همیاری با متغیرهای اجتماعی؛ محل سکونت شهر یا روستا، میزان تحصیلات، پایگاه اجتماعی، سن، مذهب و بهره‌گیری از رسانه‌ها پی برده است و به این نتیجه رسیده است که یک جامعه همیارانه‌ای پس از مراحل متواتر و منظم شهرنشینی، گسترش سواد و دسترسی به رسانه‌های

عوامل اقتصادی موثر بر همیاری

وضعیت اقتصادی و میزان درآمد فرد (Finsterbusch and Van Wicklin, 1989; Fleischer and Applebaum, 1992; Gunter and Finaly, 1988; Ekpe, 1994) و اشتغال (Fortman and Kusel, 1990; Fleischer and Applebaum, 1992; Lorendahal, 1996).

- بررسی مهم‌ترین موانع و انگیزه‌های همیاری در مدیریت همیارانه‌ای پارک‌ها و
- بررسی عوامل تأثیرگذار بر تمایل شهروندان در مدیریت همیارانه‌ای پارک‌ها.

مواد و روش‌ها

روش مورد بهره‌گیر در این تحقیق توصیفی بوده و در آن از فن پیمایش^۱ بهره‌گیر شده است. جامعه آماری مورد نظر در این تحقیق را شهروندان ساکن در شهر کرج واقع در منطقه ۹ تشکیل می‌دادند (این تحقیق به صورت نمونه و بنا به نظر شهرداری کرج انجام شد که مشخص شود آیا امکان مدیریت همیاری وجود دارد یا نه و از پس دیگر اینکه منطقه ۹ کرج نسبت به مناطق شهر از فضای سبز بیشتری برخوردار است). حجم نمونه این تحقیق با بهره‌گیری از فرمول کوکران شمار ۲۰۳ نفر تعیین شد. به منظور گزینش نمونه‌ها از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده بهره‌گیر شد. ابزار مورد بهره‌گیری در این روش برای گردآوری داده‌های پرسشنامه بوده است. برای سنجش میزان اعتبار پرسشنامه، پس از تهیه پرسشنامه، از دیدگاهها و پیشنهادهاى چند تن از اعضای هیأت علمی پردیس کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه تهران و کارشناسان فضای سبز شهرداری کرج بهره‌گیری شد و بر حسب پیشنهادهاى آنان تصحیح لازم صورت گرفت. برای آزمون پایایی ابزار، شمار ۳۰ پرسشنامه به طور تصادفی بین ۳۰ نفر از مردم خارج از منطقه ۹ توزیع شد و پس از جمع‌آوری پرسشنامه‌های یاد شده، با بهره‌گیری از نرم‌افزار SPSSwin11.5 و فرمول کرونباخ آلفا، پایایی بخش‌های مختلف محاسبه شد که در نتیجه برای این تحقیق ضرایب مناسبی بودند (جدول ۱). پرسشنامه شامل بخش‌های مختلفی بود، برای سنجش تمایل همیاری شهروندان در فعالیت‌های مدیریتی ۲۲ گویه در قالب طیف لیکرت خیلی

عوامل حمایتی بر همیاری

سن افراد (Huntsinger and Fortmann, 1990; Fleischer and Applebaum, 1992; Ekpe, 1994)، سطح سواد (Huntsinger and Fortmann, 1990; Fortman and Kusel, 1990; Fleischer and Applebaum, 1992; Ekpe, 1994)، جنس (Fortman and Kusel, 1990) و شمار اعضای خانوار (Huntsinger and Fortmann, 1990; Fleischer and Applebaum, 1992).

این تحقیقات نشان می‌دهند که عوامل متعددی بر همیاری افراد می‌تواند موثر باشد و رفتار فرد را تحت‌تأثیر قرار دهند که در نظر گرفتن هر یک از آنان فقدان جامعیت را به همراه خواهد داشت.

روند تخریب منابع طبیعی در کشور ما سیر صعودی طی می‌کند و روزانه حجم بسیار زیادی از این فضاها دستخوش تغییر شده و به علت کمبود نیروهای انسانی و از سویی هم نبود احساس مسئولیت مردم به ویژه ساکنان شهرها در این زمینه، روند صعودی افزایش یافته است. بنابراین به نظر می‌رسد در راستا توسعه حفاظت از منابع طبیعی، همیاری مردم عامل اصلی و تعیین کننده باشد زیرا خود را مسئول دانسته و ملزم به حفاظت از این منابع می‌نمایند. با توجه به موارد فوق هدف اصلی این تحقیق بررسی امکان‌سنجی مدیریت همیارانه‌ای پارک‌ها و بوستانانی محلی در شهر کرج و در راستای آن هدف‌های اختصاصی زیر مدنظر بوده است:

- بررسی ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای پاسخگویان؛
- بررسی مهم‌ترین زمینه‌های تمایل شهروندان در مدیریت همیارانه‌ای پارک‌ها؛

است با توجه به زیاد بودن متغیرها نسبت به چرخش چند باره با توجه به قرابت مفهومی و معنایی دشواریهای بارگذاری شده بر روی عامل‌های استخراجی در هر چرخش و پالایش متغیرها بر پایه ماتریس همبستگی اقدام شده است.

زیاد (۵)...خیلی کم (۱) مورد ارزیابی قرار گرفت؛ برای سنجش نگرش، ۱۴ گویه در قالب طیف کاملاً موافقم (۵)...کاملاً مخالفم (۱)؛ برای اندازه‌گیری و ارزیابی انگیزه و هدف‌های ۹ گویه در طیف به کلی موافقم (۵)...به کلی مخالفم (۱)؛ برای شناسایی و تحلیل دشواری‌های فراروی مدیریت همیاری پارک‌ها ۱۱ گویه در قالب طیف به کلی موافقم (۵)... به کلی مخالفم (۱) و برای سنجش نگرش زیست محیطی شهروندان ۱۳ گویه در طیف به کلی موافقم (۵)... به کلی مخالفم (۱) مورد بهره‌گیری قرار گرفت. در نهایت هم متغیرهایی برای شناسایی و تعیین ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای شهروندان مورد پرسش قرار گرفت. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌های بدست آمده از تحقیق از آماره‌های توصیفی نظیر فراوانی، درصد، میانگین، انحراف معیار و ضریب تغییرات و آماره‌های استنباطی مانند تحلیل عاملی، رگرسیون و آزمون مقایسه میانگین ای دو و سه گروه بهره‌گیری گردید.

تحلیل عاملی با هدف‌های متفاوتی ممکن است انجام شود. در این تحقیق از تحلیل عاملی نوع اکتشافی بهره‌گیری شده است. هدف این گونه تحلیل عاملی، تبیین شمار زیادی از متغیرها بر پایه یک ساختار اصلی و در قالب مؤلفه‌های مشخص می‌باشد. در نخستین گام، برای تشخیص مناسب بودن داده‌ها از آزمون بار تلت و آزمون MSA (که در نرم‌افزار SPSS با KMO بیان می‌شود)^۱ بهره گرفته شده است. به دلیل اینکه تحلیل عاملی حاضر از مدل تحلیل مؤلفه‌های اصلی (PCA) برای استخراج عوامل بهره‌گیری شده است، در تعیین شمار عوامل از معیار مقدار ویژه^۲ برای دستیابی به عامل‌هایی بامعنا تر به لحاظ مفهومی و موضوعی از سوی محقق تعیین شده است. شمار عوامل استخراج شده همراه با مقدار ویژه هر یک از آنان، درصد واریانس هر یک از عوامل و فراوانی تجمعی عوامل برای هر دو مجموعه مورد تحلیل ارائه شده است. لازم به یاد آوری

۱- Measure of Sampling Adequacy

۲- Eigen Value Criterion

جدول ۱- کرونباخ آلفای محاسبه شده برای هر یک از بخش‌های پرسشنامه

متغیرها	آلفای کرونباخ پیش از حذف متغیرها	آلفای کرونباخ پس از حذف متغیرها	شمار متغیرهای حذف شده
تمایل	۰/۹۵۹	۰/۹۵۹	۰
نگرش	۰/۷۴۹	۰/۷۴۹	۰
انگیزه	۰/۷۶۲	۰/۸۳	۱
مشکلات	۰/۹	۰/۹	۰
نگرش زیست محیطی	۰/۹۳	۰/۹۳	۰

نتایج

ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای

می‌کردند؛ در این میان ۶۲/۶ درصد افراد هم در روزهای تعطیل و هم روزهای غیرتعطیل، ۲۴/۷ درصد در روزهای تعطیل و تنها ۱۲/۶ درصد افراد در روزهای غیر تعطیل به پارک‌ها مراجعه می‌کردند. از بین افرادی که در تحقیق شرکت کردند، تنها ۴۳ درصد افراد در حد زیاد با مدیریت همیاری پارک‌ها موافق بودند، ۶/۹ درصد افراد حاضر نبودند در مدیریت پارک‌ها به صورت همیاری فعالیت نمایند (بنابراین دیگر قسمت‌های تحقیق مانند زمینه‌های تمایل، انگیزه و ... بر پایه ۹۳ درصد افرادی که مایل به همیاری بودند تجزیه و تحلیل شده است). همچنین ۴۶ درصد پاسخگویان بر این باور بودند که مهم‌ترین دشواری پارک‌ها در حال حاضر امر مدیریت و نگهداری آنان است، ۳۶ درصد دشواری برنامه‌ریزی و تنها ۱۸ درصد دشواری پارک‌ها را مسئله طراحی آنان عنوان نموده‌اند.

زمینه‌های همیاری مردم در مدیریت پارک‌ها

برای شناسایی زمینه‌های همیاری مردم در مدیریت پارک‌ها ۲۲ گویه در قالب طیف لیکرت مورد ارزیابی قرار گرفت. نتایج بدست آمده از اولویت‌بندی زمینه‌های همیاری پاسخگویان نشان داد که "اطلاع‌رسانی به مسئولان در صورت بروز مشکل"، "همیاری در آگاهی به مردم برای بهره‌گیری‌بهبهینه از پارک‌ها"، "همیاری در انتقال مسائل و دشواری‌ها به مسئولان سازمان پارک‌ها" و "همکاری در آرایه داده ها و نقطه نظرات فنی مفید برای اداره پارک‌ها" اولویت‌های نخست و زمینه‌های "همیاری در پرداخت

نتایج بدست آمده از تحقیق نشان داد که ۴۸/۵ درصد از پاسخگویان را مردان و ۵۱/۵ درصد از پاسخگویان را زنان تشکیل می‌داده‌اند، میانگین سنی پاسخگویان ۳۵ سال بود، بیشترین پاسخگویان در محدوده سنی ۲۶-۳۵ سال (۳۶ درصد) قرار داشتند و کمترین فراوانی در محدوده سنی بالاتر از ۴۶ سال بودند. از نظر سطح سواد اکثر پاسخگویان دارای سطح سواد دیپلم بودند (۴۰/۹ درصد)، از لحاظ عضویت در تشکلهای آنها ۳۶/۸ درصد از آنان عضو تشکلهای بودند و ۶۳/۲ درصد آنان عضو نبودند؛ از بین افرادی که عضو تشکلهای بودند بیشترین فراوانی (۳۶/۵ درصد) مربوط به افرادی بود که عضو بسیج بودند و کمترین درصد با ۲/۷ درصد عضو هیأت امنای مسجد بودند؛ ۵۳/۹ درصد افراد شاغل و ۴۱/۵ درصد افراد هم شاغل نبودند. علاوه بر این ۴/۷ درصد افراد بازنشسته بودند؛ از بین افراد شاغل ۵۰/۴ درصد افراد در بخش خصوصی، ۴۲/۷ درصد در بخش دولتی و ۶/۸ درصد در هر دو بخش مشغول به کار بودند؛ میانگین درآمد پاسخگویان ۵۰۴۰ ریال بود. همچنین نتایج توزیع درآمد پاسخگویان نشان داد بیشترین فراوانی در طبقه با درآمد متوسط (۳۳/۷ درصد) و کمترین فراوانی در طبقه خیلی زیاد (۸/۲ درصد) قرار دارد. نتایج بدست آمده از میزان مراجعه افراد به پارک‌ها نشان داد که بیشتر افراد گاهگاه به پارک‌ها مراجعه می‌کردند، ۲۹ درصد افراد هر روز و تنها ۳/۱ درصد افراد ماهی یکبار به پارک مراجعه

در دیگر زمینه‌ها حاضر به همکاری نمی‌باشند؛ از سوی دیگر به نظر می‌رسد با توجه به شواهد موجود مردم زمینه‌های اجرایی مانند آبیاری پارک‌ها را متناسب با وجهه اجتماعی خود نمی‌دانند و این زمینه را شاید جزء مدیریت پارک‌ها به شمار نمی‌آورند و حاضر به همکاری نمی‌باشند.

کمک‌های مالی برای اداره پارک‌ها، "نظارت بر امور پارک پس از ساعات اداری" و "همکاری مستقیم در آبیاری پارک‌ها" اولویت‌های آخر را به خود اختصاص دادند. همان‌طور که نتایج نشان می‌دهد شهروندان در حال حاضر تنها در زمینه‌های اطلاع‌رسانی حاضر به همکاری هستند و

جدول ۲- اولویت‌بندی زمینه‌های همیاری پاسخگویان در مدیریت پارک‌ها

ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	گویه‌ها
۰/۳۳۲	۱/۳۹۵	۴/۲۰۵	اطلاع‌رسانی به مسئولان در صورت بروز مشکل
۰/۳۵۳	۱/۳۹۳	۳/۹۴۳	همیاری در ارائه آگاهی به مردم برای بهره‌گیری بهینه از پارک‌ها
۰/۳۵۷	۱/۴۳۲	۴/۰۱۷	همیاری در انتقال مسائل و دشواری‌ها به مسئولان سازمان پارک‌ها
۰/۳۶۳	۱/۳۷۳	۳/۷۸۴	همکاری در ارائه داده‌ها و نقطه‌نظرهای فنی مفید برای اداره پارک‌ها
۰/۳۷۳	۱/۵۷۴	۴/۲۱۶	شرکت در تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی امور پارک (مانند تصمیم‌گیری در مورد کاشت گلها)
۰/۳۷۴	۱/۴۳۲	۳/۸۲۸	همکاری در برگزاری مراسم‌های مربوط به فضای سبز
۰/۳۹۷	۱/۴۶۹	۳/۸۷۴	همیاری در برگزاری مراسم جشنها و اعیاد
۰/۳۹۵	۱/۴۹۶	۳/۷۸۹	عضویت و همکاری در انجمن نگهبانان پارک‌ها
۰/۳۹۶	۱/۵۴۰	۳/۸۹۲	همکاری در برای برقراری نظم و امنیت در پارک‌ها
۰/۳۹۶	۱/۵۶۷	۳/۹۵۵	همکاری در نهال‌کاری و کاشت گلهای فصلی
۰/۳۹۸	۱/۶۶۳	۴/۱۸۲	همیاری در شناسایی و معرفی افراد فرصت‌طلب و سودجو که اقدام به تخریب باغ‌ها و فضاهای سبز شهری می‌نمایند
۰/۴۰۲	۱/۵۴۷	۳/۸۴۷	همکاری مستقیم در حفظ و نگهداری پارک‌ها
۰/۴۰۳	۱/۵۲۵	۳/۷۹۰	همکاری در حفاظت فضاهای نهال‌کاری و یا گل‌کاری شده
۰/۴۰۸	۱/۵۱	۳/۷۱	همکاری در انتشار مطالبی در زمینه اهمیت حفظ و نگهداری از پارک‌ها و فضای سبز (مانند انتشار پوستر یا بروشور)
۰/۴۲	۱/۵۷۶	۳/۷۵۰	ارایه نقطه‌نظرها برای چگونگی جمع‌آوری زباله از سطح پارک‌ها
۰/۴۲۵	۱/۵۶۱	۳/۶۷۶	همکاری در برگزاری مراسمات صبحگاهی
۰/۴۲۹	۱/۵۲۶	۳/۵۵۷	همکاری در مدیریت ترافیک و وسایل نقلیه در پارک‌ها
۰/۳۶۹	۱/۵۰۸	۳/۲۱۶	همیاری در جمع‌آوری کمک‌های مالی برای اداره پارک‌ها
۰/۴۷۰	۱/۶۱۳	۳/۴۳۲	نظارت بر کارکنان پارک‌ها پس از ساعات اداری
۰/۴۷۳	۱/۵۴۷	۳/۲۶۹	همیاری در پرداخت کمک‌های مالی برای اداره پارک‌ها
۰/۴۷۶	۱/۵۷۹	۳/۳۲۰	نظارت بر امور پارک پس از ساعات اداری
۰/۴۹۸	۱/۶۷۱	۳/۳۵۴	همکاری مستقیم در آبیاری پارک‌ها

طیف: خیلی کم (۱).....خیلی زیاد (۵)

دلایل همیاری نداشتن مردم در مدیریت پارک‌ها

برای سنجش علل همیاری نداشتن در مدیریت همیاری پارک‌ها ۱۱ گویه در قالب طیف بطور کامل موافقم (۵).... بطور کامل مخالفم (۱) به صورت مستقیم و غیر مستقیم از پاسخگویان مورد پرسش قرار گرفت. نتایج بدست آمده از اولویت‌بندی دلایل عدم همیاری مردم در مدیریت پارک‌ها نشان داد که مهم‌ترین علل همیاری نکردن مردم این مسئله بود که "مردم علاقه و تمایل چندانی به این کار

ندارند" (۴/۰۰)، "دولت حمایت چندانی از مدیریت با همیاری مردم نمی‌کند" (۴/۰۴) و "مسئولان باوری به مدیریت پارک‌ها به صورت همیارانه‌ای ندارند" (۳/۸۶)؛ همچنین نتایج نشان داد که "شیوه نامه و استانداردهای مشخص برای این کار وجود ندارد" (۳/۷۷)، "مردم احساس مسئولیتی در برابر پارک‌ها ندارند" (۳/۴۸) و "مردم توانایی لازم برای اداره امور پارک‌ها را ندارند" (۳/۵۸) اولویت‌های آخر را به خود اختصاص دادند.

جدول ۳- اولویت‌بندی دلایل عدم همیاری مردم در مدیریت پارک‌ها

ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	نداشتن تمایل
۰/۲۵۴	۱/۰۱	۴/۰۰	مردم علاقه و تمایل چندانی به این کار ندارند
۰/۲۵۵	۱/۰۳	۴/۰۴	دولت حمایت چندانی از مدیریت با همیاری مردم نمی‌کند
۰/۲۶۲	۱/۰۱۳	۳/۸۶	مسئولان باوری به مدیریت پارک‌ها به صورت همیارانه‌ای ندارند
۰/۲۶۲۳	۱/۰۲	۳/۹	مردم داده‌ها لازم برای اداره امور پارک‌ها را ندارند
۰/۲۸۵	۱/۱۲	۳/۹۴	نظام یا سازمانی برای محول کردن مسئولیت و نگهداری از پارک‌ها به مردم وجود ندارد
۰/۲۹۴	۱/۱۱	۳/۷۸	مردم فرصت کافی برای انجام این کارها را ندارند
۰/۲۹۸	۱/۱۳	۳/۷۹	مردم بطور معمول هماهنگی لازم برای کارهای گروهی را ندارند
۰/۳۰۰	۱/۱۹	۳/۹۷	به دلیل اینکه مردم دشواریهای خاص زندگی خود را دارند، حاضر به پذیرش مدیریت پارک‌ها به صورت همیارانه‌ای نیستند
۰/۳۰۲	۱/۱۴	۳/۷۷	شیوه نامه و استانداردهای مشخص برای این کار وجود ندارد
۰/۳۳۶	۱/۲	۳/۵۸	مردم توانایی لازم برای اداره امور پارک‌ها را ندارند
۰/۳۶۷	۱/۲۸	۳/۴۸	مردم احساس مسئولیتی در برابر پارک‌ها ندارند

بطور کامل موافقم (۵).... بطور کامل مخالفم (۱)

مناسب شاخص $KMO = 0.865$; $df=36$; Chi^2 square 736.964; $Sig=0.000$ ، از همبستگی مجموعه‌ای و مناسبت متغیرهای مورد نظر برای تحلیل عاملی حکایت می‌نمایند. بر پایه داده‌ها بیش‌ترین میزان ویژه مربوط به عامل‌ها ۳/۲ و مربوط به عامل اول می‌باشد که در حدود ۳۵/۵۶ درصد از واریانس تبیین‌شده توسط کل عامل‌ها را تبیین می‌نماید. مقدار واریانس کل تبیین شده توسط دو

تحلیل عاملی دشواریهای مدیریت همیارانه‌ای پارک‌ها

در نخستین گام، برای تشخیص مناسب بودن داده‌های مربوط به دشواریهای فراروی مدیریت همیارانه‌ای پارک‌ها از آزمون بارتلت و آزمون MSA (که در نرم‌افزار SPSS با KMO بیان می‌شود)^۱ بهره گرفته شده است. معنی‌داری آزمون بارتلت در سطح معنی‌داری یک درصد و مقدار

۱- Measure of Sampling Adequacy

بار عاملی بالاتر از ۰/۶۰ مدنظر قرار گرفته است. متغیرهایی که نتوانستند با این میزان بار عاملی در یکی از عامل‌های استخراج شده بارگذاری شوند حذف شده‌اند. همچنین با توجه به ماهیت موضوعی و مفهومی مشترک متغیرهای بارگذاری شده بر روی هر عامل، نامی برای هر عامل پیشنهاد شده است. عامل اول با در بر گرفتن ۴ متغیر به نام "عامل مردمی" و عامل دوم با در بر گرفتن ۴ متغیر به نام "عامل سازمانی" نامگذاری شده‌اند.

عامل وارد شده در تحلیل ۶۶/۰۸۲ درصد تغییرات مربوط به مشکلات مدیریت همیاری را تبیین می‌کنند. در ضمن واریانس باقی مانده (۳۴ درصد) مربوط به عامل‌هایی است که در این تحقیق پیش‌بینی نشده‌اند. در ادامه، ماتریس عامل‌های استخراجی به تفکیک دو مجموعه پس از چرخش به روش وریماکس ارایه شده است. لازم به یاد آوری است برای دستیابی به عامل‌های با معناتر هم به لحاظ مفهومی و هم به لحاظ آماری، تنها متغیرهای دارای

جدول ۴- ویژگی‌های عامل‌های استخراج شده از تحلیل عاملی مهم‌ترین دشواری‌های مدیریت همیاری پارک‌ها

عامل‌ها	مقدار ویژه	درصد واریانس تبیین شده	درصد واریانس جمعی	نام عامل	متغیرها	بار عاملی
عامل اول	۳/۲۰۱	۳۵/۵۶	۳۵/۵۶	مسائل مردمی	مردم توانایی لازم برای اداره امور پارک‌ها را ندارند	۰/۸۷۱
					مردم احساس مسئولیتی در برابر پارک‌ها ندارند	۰/۷۹۹
					مردم فرصت کافی برای انجام این کارها را ندارند	۰/۷۶
					به دلیل اینکه مردم مشکلات خاص زندگی خود را دارند، حاضر به پذیرش مدیریت پارک‌ها به صورت همیاری نیستند	۰/۶۸۶
					مردم معمولاً هماهنگی لازم برای کارهای گروهی را ندارند	۰/۶۷۳
عامل دوم	۲/۷۴	۳۰/۵۱۷	۶۶/۰۸۲	مسائل سازمانی	به نظرم مسئولان اعتقادی به مدیریت پارک‌ها به صورت همیاری ندارند	۰/۸۱۳
					سیستم یا سازمانی برای محول کردن مسئولیت و نگهداری از پارک‌ها به مردم وجود ندارد	۰/۷۸۳
					دستورالعمل و استانداردهای مشخص برای این کار وجود ندارد	۰/۷۵۶
					دولت حمایت چندانی از مدیریت با همیاری مردم نمی‌کند	۰/۷۱۲

تحلیل عاملی زمینه‌های مدیریت همیاری

برای تحلیل زمینه‌های مدیریت همیاری پارک‌ها در اولین گام، برای تشخیص مناسب بودن داده‌ها از آزمون بارتلت (که در نرم‌افزار SPSS با KMO بیان می‌گردد) بهره گرفته شده است. معنی‌داری آزمون بارتلت در سطح معنی‌داری یک درصد و مقدار مناسب شاخص KMO ($KMO=0.83$)، از همبستگی مجموعه‌ای و مناسبت متغیرهای مورد نظر برای تحلیل عاملی حکایت می‌نماید. لازم به یاد آوری است با توجه به زیاد بودن متغیرها نسبت به چرخش چند باره با توجه به نزدیکی مفهومی و معنایی مشکلات بارگذاری شده بر روی عامل‌های استخراجی در هر چرخش و پالایش متغیرها بر پایه ماتریس همبستگی اقدام شده است. بر پایه داده‌های مندرج در جدول (۵) بیش‌ترین مقدار ویژه معادل $2/338$ و مربوط به عامل اول می‌باشد که در حدود $59/8$ درصد از واریانس تبیین‌شده توسط کل عامل‌ها را تبیین می‌نماید. مقدار واریانس کل تبیین شده

توسط سه عامل وارد شده در تحلیل $80/18$ درصد تغییرات مربوط به زمینه‌های مدیریت همیارانه‌ای را تبیین می‌کنند. در ضمن واریانس باقی مانده (۲۰ درصد) مربوط به عامل‌هایی است که در این تحقیق پیش‌بینی نشده‌اند. نتایج تحلیل عاملی نشان داد، عامل اول با سه متغیر نظارت بر امور پارک پس از وقت اداری، نظارت بر کارکنان پارک‌ها پس از ساعات اداری و همکاری در مدیریت ترافیک و وسایل نقلیه در پارک‌ها؛ به نام "عامل نظارت" نامگذاری شد. عامل دوم با سه متغیر همکاری در برگزاری مراسم‌های مربوط به فضای سبز، همیاری در آگاهی به مردم برای بهره‌گیری بهینه از پارک‌ها و همکاری در انتشار مطالبی در خصوص اهمیت حفظ و نگهداری از پارک‌ها و فضای سبز (مانند انتشار پوستر یا بروشور) به نام "عامل اطلاع‌رسانی" نامگذاری شد و عامل سوم با دو متغیر همکاری در نهال کاری و کاشت گل‌های فصلی و همکاری در حفاظت فضاهای نهال کاری و یا گل کاری شده به نام "عامل اجرایی" نامگذاری شد.

جدول ۵- مشخصات عامل‌های استخراج شده از تحلیل عاملی زمینه‌های همیاری در پارک‌ها

عامل‌ها	مقدار ویژه	درصد واریانس تبیین شده	درصد واریانس جمعی	نام عامل	متغیرها	بار عاملی
عامل اول	$2/338$	$59/837$	$59/837$	نظارت	نظارت بر کارکنان پارک‌ها پس از وقت اداری	$0/903$
					نظارت بر امور پارک پس از وقت اداری	$0/789$
					همکاری در مدیریت ترافیک و وسایل نقلیه در پارک‌ها	$0/709$
عامل دوم	$2/251$	$11/986$	$71/823$	اطلاع رسانی	همکاری در انتشار مطالبی در زمینه اهمیت حفظ و نگهداری از پارک‌ها و فضای سبز (مانند انتشار پوستر)	$0/852$
					همکاری در برگزاری مراسم مربوط به فضای سبز	$0/767$
					همیاری در آگاهی به مردم برای بهره‌گیری بهینه از پارک‌ها	$0/748$
عامل سوم	$1/825$	$8/36$	$80/183$	اجرایی	همکاری در حفاظت فضاهای نهال کاری و یا گل کاری شده	$0/839$
					همکاری در نهال کاری و کاشت گل‌های فصلی	$0/835$

انگیزه همیاری در سطح ۵ درصد و بین سطح سواد و نگرش زیست محیطی و موانع همیاری در سطح یک درصد تفاوت معنی‌داری وجود دارد (این نتایج مطابق Huntsinger and Fortmann, 1990; Fortman and Kusel, 1990; Fleischer and Applebaum, 1992; Ekpe, 1994).

آزمون مقایسه میانگین (F) بین سطح سواد و متغیرهای تحقیق

نتایج بدست آمده از آزمون تحلیل واریانس بین سطح سواد و متغیرهای تحقیق نشان داد (جدول ۶) که بین سطح سواد و تمایل افراد برای شرکت در مدیریت پارک‌ها تفاوت معنی‌داری وجود ندارد (مخالف نتایج Alavitabar, 1998; Learner, 1964)؛ اما بین سطح سواد و نگرش،

جدول ۶- آزمون تحلیل واریانس بین سطح سواد و متغیرهای منتخب

سطح معنی‌داری	F	درجه آزادی	خطای میانگین	گروه‌ها	
۰/۹۲۸	۰/۲۱۸	۴	۱۳۶/۱۳	بین گروه‌ها	گرایش به همیاری
		۱۹۴	۶۲۳/۱۹	درون گروه‌ها	
۰/۰۳۷	*۲/۶	۴	۲۱۷/۸۷	بین گروه‌ها	نگرش
		۱۹۴	۸۳/۵۷	درون گروه‌ها	
۰/۰۲۹	*۲/۷۵	۴	۹۸/۸۶	بین گروه‌ها	انگیزه همیاری
		۱۹۴	۳۵/۸۶	درون گروه‌ها	
۰/۰۰۲	**۴/۳۶	۴	۳۰۴/۹۴	بین گروه‌ها	موانع همیاری
		۱۹۴	۶۹/۸۵	درون گروه‌ها	
۰/۰۰۲	**۶/۰۶۶	۴	۴۷۳/۵۷	بین گروه‌ها	نگرش زیست‌محیطی
		۱۹۴	۷۸/۰۶	درون گروه‌ها	

* معنی‌داری در سطح ۵ درصد ** معنی‌داری در سطح ۱ درصد

زیست‌محیطی وجود ندارد (جدول ۸). علاوه بر این نتایج بدست آمده از آزمون t مستقل بین افراد شاغل و غیر شاغل نشان داد که هیچ‌گونه تفاوت معنی‌داری از لحاظ تمایل برای مدیریت همیارانه‌ای، نگرش، انگیزه همیاری، موانع و دشواریها و نگرش زیست‌محیطی وجود ندارد (مخالف نتایج؛ Fortman and Kusel, 1990; Fleischer and Applebaum, 1992; Lorendahal, 1996).

نتایج بدست آمده از آزمون مقایسه‌های زوجی (دانکن) بین سطح سواد و نگرش نشان داد که بین افرادی که دارای سطح دیپلم بودند و افراد بی‌سواد با گروه دارای سطح سواد لیسانس و بالاتر تفاوت معنی‌داری داشتند. دیگر نتایج در جدول (۷) نمایش داده شده است.

آزمون مقایسه میانگین "t" متغیرهای تحقیق بر پایه جنسیت و شغل

نتایج بدست آمده از آزمون t بین دو گروه مردان و زنان نشان داد که هیچ‌گونه تفاوت معنی‌داری از لحاظ تمایل برای مدیریت همیارانه‌ای، نگرش، انگیزه همیاری، موانع و دشواری‌های فراروی مدیریت همیاری و نگرش

جدول ۷- نتایج مقایسات زوجی (آزمون دانکن) بر پایه سطح سواد

متغیرها	F	گروه اول	میانگین	گروه دوم	میانگین	تفاوت میانگین ها	Sig.
نگرش	۲/۶*	بی سواد	۴۳/۷۵	لیسانس و بالاتر	۵۵/۲۹	-۵۴/۱۱*	۰/۰۱۵
		دیپلم	۵۲/۰۸			-۳/۲*	۰/۰۳۴
انگیزه	۲/۷*	بی سواد	۲۴/۰۰	ابتدایی	۳۳/۲۹	-۸/۲*	۰/۰۱۱
				سیکل	۳۳/۵۲	-۸/۵۲*	۰/۰۰۹
				دیپلم	۳۳/۷۵	-۹/۷۵*	۰/۰۰۲
				کارشناسی و بالاتر	۳۲/۶۱	-۸/۶*	۰/۰۰۶
موانع و دشواری ها	۴/۳۶	ابتدایی	۴۷/۷۸	سیکل	۴۱/۰۰	۶/۷۸*	۰/۰۰۶
				دیپلم	۳۹/۵۷	۸/۲*	۰/۰۰۰
				کارشناسی و بالاتر	۴۱/۲۹	۶/۴۸*	۰/۰۰۲
نگرش زیست محیطی	۶/۰۶	بی سواد	۳۶/۷۵	ابتدایی	۴۸/۷۸	-۱۲/۰۳*	۰/۰۱۳
				سیکل	۵۱/۸۶	-۱۵/۱۱*	۰/۰۰۲
				دیپلم	۵۴/۱۷	-۱۷/۴۲*	۰/۰۰۰
				کارشناسی و بالاتر	۵۵/۱	-۱۸/۳۵*	۰/۰۰۰
				دیپلم	۵۴/۱۷	-۵/۳۹*	۰/۰۱۱
				کارشناسی و بالاتر	۵۵/۱	-۶/۳۲*	۰/۰۰۳

** معنی داری در سطح یک درصد

* معنی داری در سطح پنج درصد

جدول ۸- آزمون t مستقل متغیرهای تحقیق بر پایه جنسیت

سطح معنی داری	t	انحراف معیار	میانگین	گروه ها	
۰/۲	-۱/۲۸	۲۵.۷۷	۷۹.۷۸	مرد	گرایش
		۲۳.۱۱	۷۹.۷۸	زن	
۰/۹	-۰/۱۱۷	۱۰.۳۲	۸۴.۳۰	مرد	نگرش
		۸.۱۷	۵۲.۷۳	زن	
۰/۹۲	-۰/۰۹	۶.۶۶	۵۲.۸۹	مرد	انگیزه همیاری
		۵.۵۰	۳۲.۸۱	زن	
۰/۰۶	-۱/۸۶	۸.۸۷	۳۲.۸۹	مرد	موانع همیاری
		۸.۲۷	۴۰.۰۳	زن	
۰/۱۸۵	-۱/۳۳	۹.۴۷	۴۲.۳۰	مرد	نگرش زیست محیطی
		۸.۹۹	۵۳.۹۹	زن	

(Adjusted $R^2=0/291$) نشان می‌دهد ۲۹/۱ درصد تغییرات متغیر وابسته عوامل موثر بر تمایل مردم برای شرکت در مدیریت همیارانه‌ای پارک‌ها توسط سه متغیر نگرش، دریافت هزینه و سپری نمودن اوقات فراغت تبیین می‌شود. میزان F (گام آخر) نیز در جدول یاد شده در سطح (۰/۰۰۰ = سطح معنی‌داری) معنی‌دار شده که نمایانگر معنی‌دار بودن معادله رگرسیون می‌باشد.

رگرسیون چندمتغیره تبیین عوامل موثر بر تمایل مردم برای شرکت در مدیریت همیارانه‌ای در محاسبه با بهره‌گیری از رگرسیون به روش گام‌به‌گام (Stepwise) پس از ورود متغیرهای معنی‌دار نتایجی برابر جدول (۹) بدست آمده گردید. در زمینه برآورد متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل مندرج در جدول، همان‌طور که ضریب تعیین تعدیل یافته

جدول ۹- رگرسیون چند متغیره تبیین عوامل موثر بر تمایل مردم برای شرکت در مدیریت همیاری پارک‌ها

مراحل	متغیر مستقل	B	Beta	t	Sig.	R	R ²
۱	نگرش	۱/۲۰۵	۰/۴۵	۶/۷۸	۰/۰۰۰	۰/۲۰۳	۰/۱۹۸
	Constant	۱۷/۶۶۱		۱/۸۵	۰/۰۶۶		
۲	نگرش	۰/۹۷۹	۰/۳۶۶	۵/۵۵	۰/۰۰۰	۰/۲۸	۰/۲۷
	دریافت هزینه	-۰/۳۴۲	۰/۲۹۵	۴/۴۸	۰/۰۰۰		
	Constant	۳/۶۶۴		۰/۳۸۱	۰/۷۰۳		
۳	نگرش	۰/۸۵	۰/۳۱۸	۴/۶۳	۰/۰۰۰	۰/۳۰۳	۰/۲۹۱
	دریافت هزینه	۶/۴۲	۰/۲۵۷	۳/۸۲	۰/۰۰۰		
	سپری کردن اوقات فراغت	۴/۳۹	۰/۱۵۷	۲/۲۵	۰/۰۲۵		
	Constant	-۲/۴۶		۰/۲۴۹	۰/۸۰۳		

$R=0/303$ Adjusted $R^2=0/291$ $F=25/87$ F سطح معنی‌داری $0/001$

که پیشاهنگ تلاش‌های همیارانه‌ای برای رهایی مردمی بوده که توانشان سلب شده است. این رهیافت‌ها برای بخش گسترده‌ای از طرح‌ها، پروژه‌ها و ابتکارهای توسعه، رویگردانی معنی‌داری از عملیات استاندارد را نشان می‌دهد. تحقق محیط سالم و پایدار، بدون همیاری کامل و فعالیت جمعی خانوارها امکان‌پذیر نیست. اهمیت این موضوع، به‌این دلیل است که هزینه‌های بیرونی تخریب منابع محیطی، به نسل‌های پس‌ی منتقل می‌شود؛ از این رو محیط سالم و پایدارتر نه تنها به انگیزش و همکاری افراد بلکه به همکاری و کار با گروه‌ها یا جامعه‌ها، به طور کلی، بستگی دارد.

روند تخریب منابع طبیعی در کشور ما سیر صعودی طی می‌کند و حجم بسیار زیادی از فضاهای سبز دستخوش تغییر شده و به علت کمبود نیروهای انسانی و از سویی هم

برپایه مقادیر B معادله رگرسیون را می‌توان به شرح زیر نوشت:

$$Y = -2.46 + 0.85(X_1) + 6.42(X_2) + 4.39(X_3) \quad (1)$$

داوری در مورد سهم و نقش هر یک از متغیرها را در تبیین متغیر وابسته باید به مقادیر بتا (Beta) واگذار کرد. زیرا این مقادیر استاندارد شده بوده و امکان مقایسه‌ای و تعیین سهم نسبی هر یک از متغیرها را فراهم می‌سازد.

بحث و نتیجه‌گیری

در سال‌های اخیر، روش‌ها و رهیافت‌های همیارانه‌ای جدید، گسترش سریعی در بافت توسعه داشته است. منشأ بسیاری از این روش‌ها و رهیافت‌ها سنت‌های دیرپایی است

ارایه داده‌ها و نقطه‌نظرهای فنی مفید برای اداره پارک‌ها اولویت‌های نخست را به خود اختصاص دادند. به نظر می‌رسد مردم در حال حاضر بیشتر در زمینه‌های اطلاع‌رسانی به مسئولان پارک‌ها تمایل به همکاری دارند ولی در حال حاضر هنوز مردم بر این باور هستند که باید هزینه‌های اجرایی نگهداری از فضاهای سبز را مسئولان پرداخت نمایند و حاضر به پرداخت کمک برای نگهداری فضای سبز نیستند. به علاوه، این مسئله باعث شده که مردم در زمینه‌های اجرایی مانند آبیاری پارک‌ها کمتر همکاری نمایند. شاید یکی از دلایلی که مردم حاضر به همکاری در این زمینه هستند این باشد که این کار را جزء کارهای پایین جامعه می‌دانند و حاضر به همکاری در این فعالیت‌ها نیستند.

به اعتقاد مردم مهم‌ترین علل همکاری نکردن آنان در مدیریت پارک‌ها مسایلی مانند نبود تمایل مردم برای مدیریت همیارانه‌ای پارک‌ها، حمایت نکردن دولت به طور واقعی از این مسئله و باور نداشتن مسئولان به مدیریت همیارانه‌ای پارک‌ها می‌باشد. نتایج مصاحبه‌های میدانی و گفتگوهای صورت گرفته با مسئولان و کارشناسان فضای سبز این مسئله را نیز تأیید نمود. به نظر می‌رسد نبود فرهنگ زیست محیطی در بین مردم و حفاظت از منابع طبیعی مهم‌ترین دلیل تمایل اندک آنان برای همکاری در مدیریت فضای سبز و حفاظت از منابع طبیعی باشد و یا اینکه وجود کار و فعالیت‌های روزمره باعث زیاد شدن این امر شده است. بنابراین با توجه به این مسئله برای تغییر نگرش مردم در این زمینه می‌توان به رایج آموزش‌هایی از راه رسانه‌های همگانی و یا نصب پلاکاردها و بنرهای تبلیغاتی در پارک‌ها برای جلب همکاری بیشتر مردم اقدام نمود. دولت‌ها و مسئولان امر هم برای توسعه همکاری مردمی باید حمایت‌های را به طور عملی از این کار انجام دهند.

با توجه به نتایج تحقیق، به طور کلی می‌توان نتیجه گرفت که در حال حاضر امکان مدیریت همیارانه‌ای پارک‌ها در شهر کرج وجود ندارد (موافق نتایج Jalali and karami, 2005؛ مخالف نتایج تحقیقات Hossaini, 2001)، ولی با

عدم احساس مسئولیت مردم به ویژه ساکنان شهرها در این زمینه، روند صعودی افزایش یافته است. بنابراین به نظر می‌رسد در راستا توسعه حفاظت از منابع طبیعی، همیاری مردم عامل اصلی و تعیین‌کننده باشد زیرا خود را مسئول دانسته و ملزم به حفاظت از این منابع می‌نمایند. با توجه به این موارد، هدف اصلی این تحقیق امکان‌سنجی مدیریت همیارانه‌ای پارک‌ها در شهر کرج بود.

نتایج تحقیق نشان داد، تنها ۱۷/۷ درصد افراد از مدیریت پارک‌ها دارای رضایت زیاد می‌باشند. از بین افرادی که در تحقیق شرکت کرده بودند، ۶/۹ درصد افراد حاضر نبودند در مدیریت پارک‌ها همیاری نمایند ولی ۴۳/۴ درصد افراد به صورت زیاد با مدیریت همیارانه‌ای پارک‌ها موافق بودند. این در حالی است که ۴۶ درصد پاسخگویان معتقد بودند هم اکنون مهم‌ترین دشواری پارک‌ها مدیریت و نگهداری آنان است. از بین افرادی که موافق مدیریت همیاری پارک‌ها بودند تنها ۵۲ درصد از افراد حاضر به همکاری بودند. همچنین از این افراد تنها ۳۱/۴ درصد حاضر بودند بدون دریافت هیچ‌گونه هزینه‌ای در مدیریت پارک‌ها همیاری نمایند و ۶۸/۶ درصد در صورتی حاضر به همکاری بودند که هزینه‌ای در قبال این کار به آنان پرداخت شود. نتایج بدست آمده از اولویت‌بندی زمینه‌های همیاری پاسخگویان نشان داد که همیاری در آگاهی به مردم برای بهره‌گیری بهینه از پارک‌ها، همیاری در انتقال مسائل و دشواری‌ها به مسئولان سازمان پارک‌ها و همکاری در رایج داده‌ها و نقطه‌نظرهای فنی مفید برای اداره پارک‌ها اولویت‌های نخست را به خود اختصاص دادند. همچنین نتایج بدست آمده از اولویت‌بندی انگیزه همیاری در مدیریت پارک‌ها نشان داد؛ احساس مفید بودن، شرکت در کارهای جمعی و ارتباطات اولویت‌های نخست را به خود اختصاص دادند و دریافت هزینه در اولویت آخر قرار گرفت. علاوه بر این، نتایج بدست آمده از اولویت‌بندی زمینه‌های همیاری پاسخگویان نشان داد که اطلاع‌رسانی به مسئولان در صورت بروز مشکل، همیاری در آگاهی به مردم برای بهره‌گیری بهینه از پارک‌ها، همیاری در انتقال مسائل و دشواری‌ها به مسئولان سازمان پارک‌ها و همکاری در

انسانی از طرف بخش دولتی یا خصوصی را در زمینه نگهداری از محیط زیست فراهم آورند. سازوکار پیش‌برنده‌ای که این تشکله‌ها در اختیار دارند همانا بهره‌گیری گسترده از همیاری مردم محلی و نهادینه کردن آنانست و می‌توانند به عنوان واسطه یا تعدیل‌گر مابین ساخت‌های دولتی و خصوصی یا دیگر حمایت‌کنندگان و اهداگران کمک‌های مالی و نهادی بین‌المللی از یک‌سو و مردم محلی از سوی دیگر باشند. این نهادها می‌توانند با انعکاس نیازمندی‌ها و اولویت‌های جامعه محلی به بخش دولتی و خصوصی به منظور سازگار کردن کارکردهای این بخش‌ها با وضعیت‌های موجود جامعه، نقش میانجیگری خود را ایفاء کنند.

توجه به وضعیت موجود می‌توان با برگزاری کلاس‌های آموزشی و آرایه آگاهی بیشتر به مردم آنان را به این سمت جلب نمود. همچنین می‌توان با نصب صندوق‌هایی در فضاهای پارک‌ها برای بهره‌گیران نظریات مردم در اداره پارک‌ها بهره‌گیر نمود. برای شروع کار بهره‌گیران آگاه کردن مردم برای دادن داده‌ها و نقطه نظریات مناسب و مفید برای اداره بهتر پارک‌ها می‌تواند نقطه آغاز خوبی باشد و به مرور زمان گام‌های بیشتری را برداشت.

یکی دیگر از راهکارهای توسعه مدیریت همیارانه‌ای محلی فضاهای سبز ایجاد تشکله‌ها و سازمانهای داوطلبانه نگهداری از محیط زیست است. چنین سازمانهایی می‌توانند زمینه مناسب برای توانمندسازی مردم محلی از راه سرمایه‌گذاری و عرضه کارکردهای مرتبط با توسعه منابع

منابع

- AlaviTabar, A. 1998. Participation patterns in democracy society. *Shahrdariha Monthly*. N 6.
- Campbell, J. 1992. Joint forest management. The Ford Foundation. New Delhi.
- Dhar, S.K. Gupte, J.R. and Sarin, M. 1991. Participation management in the Shivalik Hills: experience of the Harayana forest dept. sustainable forest management working paper no5. Ford Foundation, New Delhi.
- Ekpe, E. 1994. Major factor affecting development of farmer's cooperatives in selected local government areas of Ogun state. *Journal of Rural Development and Administration*. 26, (2):21- 23. *Rural Development Abstract*, 1995, 18 (1), Abstract No 160).
- Finsterbusch, K. and Van Wicklin, W.A. 1989. Beneficiary participation in development project: empirical tests of popular theories. *Economics Development and Cultural Chang*. 37 (3):573-594.
- Fliescher, A. and Applebaum, L. 1992. Special differences in the labor force participation of married women: the case of Israel peripheral areas. *Journal of Rural Studies*, 8 (3): 293-302.
- Fortmann, L. and Kusel, J. 1990. New voices, old beliefs: forest environmentalism among new and long-standing rural residents. *Rural sociology*. 55(2):214- 232.
- Gunter, V. J. and Finlay, B. 1988. On group participation in environmental conflicts. *Rural Sociology*. 53 (4): 498-505.
- Hossaini, S.M. 2001. Feasibility of NGO in environment. *Mohitshenasi Quarterly*. N31. 105-113.
- Huntsinger, L. and Fortmann, L.P. 1990. California's privately owned oak woodlands: owner, use and management. *Journal of range management*, 43 (2): 147- 152.
- Jalali, M. Karami, E. 2005. Determinants of rangers' participation in rangeland cooperatives in Kurdistan Province. *Pajouhes & Sazandegi*, No70 pp35-45.
- Learner, D. 1964. The passing of traditional society. New York.
- Likert, R. 1967. The human organization. Mc Graw Hill.
- Lorendahal, B. 1996. New cooperatives and local development: a study of six cases in Jamt land, Sweden. *Journal of Rural Studies*, 12 (2):143- 150.
- Mirakzadeh, A. Asadi, A. and Akbari, M. 2010. Extension Program Planning. Razi University Press. Under Publication.
- Mohammadzadeh, A. 1980. Worker participation in decision making: A comparative study, Dissertation, U.S.I.U.
- Pandit, S. 1991. Participatory management of forests in West Bengal. *The Indian Forester* 117 (5).

- Pretty, J.N. 1990. Sustainable agriculture in the middle ages. *The English Manor. Agricultural History Review*. 38(1), 1-19.
- Pretty, J.N. and Vodouhe, S.D. 1997. Using rapid or participatory rural appraisal. In B.E. Swanson, R.P. Benet and A.J. Sofranko (Eds) *improving agricultural extension (47-57)*. Rome: Food and Agriculture Organization of the United Nations.
- Pretty, J.N. 1995. *Regenerating Agriculture: Policies and Practice for Sustainability and Self-Reliance*. Earth scan, London; National Academy Press, Washington; and ActionAid and Vikas, Bangalore. 320 pp.
- Bass, S. 1995. Participation in strategies for sustainable development, international institute for Environment & Development.
- Omiya, J. 2000. Citizen Participation for Good Governance and Development at local level in Kenya, *Regional Dialogue*, Vol. 21, No1, pp 198-212.
- Story, D. 1999. Issue of Integrated Participation and Empowerment The Case of Republic Ireland, *Journal Of Rural Studies*, Vol. 15. No3, pp. 307-315.
- United Nation. 1990. participatory Rural Development in Selected Countries, Emergency Committee on Integrated Rural Development for Asia & Pacific, United Nation.
- Chambers, R. 1994. Participatory Rural Approach Challenge, Potentials and Paradigm, *World Development*, Vol. 22, No 10, pp. 1437-1454.
- Guaraldo, Ch. Marisa. B. 1996. A Ladder of Community Participation For Under development Countries, *Habitat*, Vol. 20 No 3, September 1996, Pp. 431-444
- Kelley, K. H. and Vlaenderen, V. 1995. Evaluation, Participation Processes in Community Development, *evaluation and Program Planning* Vol. 18, No. 4, pp. 371-383.
- Pears, A. and Stiefel, M. 1979. *Inquiry into participation; A Research Approach*, Genève, UNRISD.
- Rahman, M.D.A. 1981. Concept of an Inquiry, in development, *Seeds of Change*, Rome, SID.
- Story, D. 1999. Issue of Integrated Participation and Empowerment The Case of Republic Ireland, *Journal Of Rural Studies*, Vol. 15. No3, pp. 307-315.

Archive of SID